

csak az egyértelmű igazságok szószólóit tiszteljük, hanem azokat a bonyolult, meg-hasonlott személyiségeket is, akik a maguk már-már fizikai megsemmisülése árán szenvedték meg nemzetük sorsát. Gyakran képtelenek voltak arra, hogy párttal, poli-tikai csoportosulással azonosuljanak (így lett Széchenyi „sem ellenzéki, sem konser-vatív”), óvatosságuk azonban nem magukat féltő önösség volt, hanem egyfajta kol-lektív veszélytudat, a magyarság pusztulásától való rettegés, számvetés a különlege-sen fenyegető helyzettel. Erre az aggályos, népéért reszkető és áldozatot vállaló, ön-ismeretet hirdető nemzeti tudatra minden kornak szüksége van: a forradalmárok mellett a hídepítőik felelősségére és igazságára.

A Napóleontól a 17-es orosz forradalomig, a romantikától az avantgarde fellépé-séig terjedő korszak gondolati és művészi (kiteljesítő és kezdeményező, múltat és jövőt tartalmazó) jellegénél fogva az emberiség máig ható, ma is jövőt formáló di-lemmáit tudatosítja. Egy modern nemzet, s egy gazdag, nagy irodalom született meg ezen időszakban, a Széchenyi által látott „haldokló ország”-tól a századelő Budapest-jéig, Kazinczytól Ady nemzedékéig. A magyarság számára az első világháború után, s későbbi válságos években is a nemzethalál éppoly fenyegető valóság, mint száz évvel korábban. E válságok leküzdésében annak is volt szerepe, hogy a XIX. század legjobb-jainak erőfeszítései, kötelességérzete és hűsége jelentett példát, biztatást. Pa-rancs és remény volt és lehet a megelevenített, a megelevenedett XIX. század. (*Szép-irodalmi.*)

IMRE LÁSZLÓ

